

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณค่าที่จำเป็นต่อชีวิต ซึ่งได้แก่ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการสื่อสาร ทั้งด้านการพูด การเขียน การคิดคำนวณ ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ตลอดจนความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการดำรงชีวิต ส่วนด้านคุณค่าที่จำเป็นสำหรับชีวิตคือความมีจิตใจงดงาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา การอนุรักษ์สืบสานเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็มีวิสัยทัศน์ที่ทันต่อความเป็นไปของสังคม และความก้าวหน้าของโลก จะเห็นได้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีประโยชน์ของประชาชนคนไทย ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2541) จึงได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 43 ว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่า ใช้จ่าย ” และในมาตรา 81 “รัฐต้องจัดการศึกษาให้เกิดความรู้ คุณธรรม มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ” และได้ประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542) โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ (เปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม) หน้าที่พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นสำคัญ โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทาง วัฒนธรรม การสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ และการสร้างองค์ความรู้ (มาตรา 4) และให้ยึดหลักการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในด้านระบบการศึกษา มีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการ (มาตรา 23) ส่วนการบริหารและจัดการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและ

อุดมศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 37) และแต่ละพื้นที่ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 38) ในด้านการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ให้เด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ (มาตรา 17) ในวาระเริ่มแรกมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 17 มาใช้บังคับ จนกว่าจะได้ดำเนินการให้เป็นไปตาม บทบัญญัติ ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ใช้บังคับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่พื้นที่เขตการศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 9 วงเล็บ 6) เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันทางสังคมอื่น (มาตรา 9) และให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่ กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น (มาตรา 41)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายด้านประกันคุณภาพการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ไว้ว่า “จัดการศึกษาให้เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี มี โอกาสรับการศึกษาอย่างทั่วถึง และสนับสนุนให้เรียนต่อเนื่องจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยให้การสนับสนุนช่วยเหลือเป็นพิเศษสำหรับเด็กกลุ่มด้อยโอกาสทุกประเภทให้จัดได้ใน รูปแบบที่เหมาะสมและมีคุณภาพ โดยจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในตำบลนาร่อง อำเภอละ 1 ตำบล หรือ 1 กลุ่มโรงเรียน และให้ทดลองบริหารจัดการรูปแบบคณะกรรมการ เพื่อใช้ ทรัพยากรร่วมกัน และสร้างองค์ความรู้และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ”

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง ได้ดำเนินการตามนโยบายโดยทดลอง จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในตำบลขุขะ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และผู้วิจัยซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน ได้สำรวจข้อมูลพบว่า มีเด็กวัยเรียนที่ไม่ได้เรียน จำนวนหนึ่ง และเห็นว่าควรหาวิธีการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเหล่านี้ได้รับการศึกษา จนจบภาคบังคับ 9 ปี โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งในการดำเนินงานดังกล่าวเป็นการ ปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้วิจัย และเห็นว่าการศึกษาการดำเนินงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ในด้านการจัดการศึกษา ภาคบังคับ 9 ปี โดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน องค์กรท้องถิ่น ในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่หลักในการ

จัดการศึกษาภาคบังคับ และเป็นการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ตลอดจนสามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาปรับปรุง ตลอดจนเป็นแนวทางการดำเนินงานการศึกษาภาคบังคับให้มีประสิทธิผล อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาที่ทำให้เด็กในวัยเรียน ไม่ได้รับการศึกษาจนจบภาคบังคับ 9 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในตำบลขุขะ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาให้เด็กในวัยเรียนได้รับการศึกษาบังคับ 9 ปี ในตำบลขุขะ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตงานวิจัย

ขอบเขตประชากร

1. ผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย นักวิจัย หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง ศึกษาพิเศษอำเภอสันป่าตอง ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง จำนวน 15 คน ผู้นำชุมชนได้แก่ กำนันตำบลขุขะ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลขุขะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 11 หมู่ที่ 13 จำนวน 4 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 28 คน รวมทั้งสิ้น 48 คน

2. เด็กในวัยเรียน ที่มีอายุระหว่าง 6-16 ปี ของตำบลขุขะ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในปีการศึกษา 2543 จำนวน 22 คน และนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีแนวโน้มจะไม่เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในปีการศึกษา 2544 จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 28 คน

ผู้วิจัยมีเหตุผลที่ใช้ตำบลขุขะเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย เนื่องจากเป็นตำบลที่ คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ ได้พิจารณาคัดเลือกให้เป็นตำบลนำร่องในการทดลองจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และเป็นตำบลที่ตั้งสำนักงานที่ผู้วิจัยทำงาน ทำให้สะดวกในการติดตามข้อมูลของการวิจัย และสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมประชุมของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ขอบเขตเนื้อหา

1. ปัญหาที่ทำให้เด็กในวัยเรียน ไม่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
2. การออกแบบงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อแก้ปัญหาให้เด็กได้รับการศึกษาภาคบังคับ โดยมีขั้นตอนการวิจัยครอบคลุมในเรื่อง การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหา การวางแผนหาวิธีแก้ปัญหา และนำวิธีการที่ได้มาร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหารวมทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน
3. ตัวอย่างผลของการวิจัยคือ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และทำให้เด็กในวัยเรียนในตำบลยูหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เข้ารับการศึกษานิติการศึกษา 2544

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัญหา หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่ทำให้เด็กในวัยเรียนไม่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ประกอบด้วย ปัญหาที่เกิดจากครอบครัวของเด็ก ปัญหาที่เกิดจากเด็ก และปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน

เด็กในวัยเรียน หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 6 – 16 ปี และมีภูมิลำเนาในตำบลยูหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตาม พ.ร.บ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กวัยเรียน ให้ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองนักเรียน บุคลากรในชุมชน บุคลากรในโรงเรียน และหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในการสนับสนุนให้เด็กได้รับการศึกษาจนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นในด้านการตัดสินใจ การริเริ่ม การวางแผน การวางโครงการ การจัดกิจกรรมและการติดตามประเมินผล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้วิธีการส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชากรในวัยเรียนได้เข้ารับการศึกษานิติการศึกษา 9 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

2. ได้ความรู้ ประสบการณ์ และแนวทางในการนำเอากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไปใช้ในการส่งเสริมนโยบายการขยายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่